

POWALIĆ SIĘ (21) *vb pf*

się (14), się (7).

o *prawdopodobnie jasne* (tak w po-); -a- (16), -ã- (2); -a- : -ã- *BibRadz* (4:1), *SkarŻyw* (1:1).

inf powalić się (1). ◇ *fut* 3 sg powali się (11). ◇ 2 *pl* powalicie się (1). ◇ 3 *pl* powalą się (2). ◇ *praet* [2 sg *m* powaliłeś się, -ś się powalił.] ◇ 3 sg *m* powalił się (3). *f* powaliła się (1). ◇ 3 *pl m pers* powalili się (1). [subst powaliły się.] ◇ *con* 1 *pl m pers* bychmy się powalili (1). ◇ [3 *pl subst* by się powaliły.]

Sł stp notuje, Cn s.v. upadam na ziemię, Linde XVII – XVIII w.

Przewrócić się, upaść; cadere Vulg, PolAnt, Cn; impellere Vulg (21) :

a. O osobach i zwierzętach (19) : Bo i wol gdi sie powaly Tedi flabi plot obali *RejRozm* 400; ábowiem moczcz potraćł moczará/ á obádwa się ípołu powálili. *BibRadz Ier* 46/12; *SienLek* 168; A widamy tho y ná mátych dzieciach/ kiedy sie powáli álbo sie ocz rozniewa/ tedy sie będzie miotáło/ będzie ziemię biło *RejZwierc* 76; [A kiedys sie powalił/ deptali cie nogami iako zwierzątko naziemi [!] leżące a ftekaiące. *Pozdraw* D8].

powalić się na czym (1): gdy komu teřsar řzczudło przypráwi/ to mu bárzo chromy dziękuie. A gdy sie mu czo v niego zepłuie/ álbo iż sie ná nim powáli/ to bárzo zálię łáie. *RejZwierc* 101.

powalić się pod czym [= *pod ciężarem czego*] (1): [O nařlodźzi Iezu niořac krziř na łobie/ powalięš sie pod niem piętnařcie razow *Pozdraw* D7]. *Cf* »pod brzemiony się powalić«.

powalić się gdzie (1): Tho teř nieborak on dzbanarř [tj. pijany] ledá gdzie we błocie sie powáli/ támże y vřnie *RejZwierc* 61.

Zwroty: »pod brzemiony się powalić« (1): Ieřlibyř teř widział ořlá nieprzyřciela twego/ ktory sie pod brzemiony powálił [*cubantem sub onere suo*]/ nie opuřczay go/ ále owřzem go rátuý. *BibRadz Ex* 23/5.

»potknąwszy się powalić« (1): Raz niořac w gliniánym naczyniu do pořługi bráterřkiey wino/ potknąwřzy się powalił *SkarŻyw* 354.

Przen (8) : A przetoř řad ná zad vřtápił się/ á řprawiedliwoř z dáleká řtánęłá/ bo się prawdá powáliłá ná vřlicách/ á práwoř wnidř nie mogłá. *BibRadz Is* 59/14; Gdy [řprawiedliwy] pádnie nie powáli się/ bo Iehowá pokłáda [errata zmienia: podkláda] rękę řwoię. *BudBib Ps* 36/24.

a) W obrazowych opisach ukazujących skutki grzechu (zejřcia z drogi bořych przykazań) (6) : *RejKup* ee3; A przetoř brářia ráđřzey sie řtárayćie ábyřćie mocne czynili wezwánie y wybránie wářze/ bo ieřlibyřćie thy rzeřzy czynili/ nigdy się nie powálićie *BibRadz 2.Petr* 1/10.

powalić się na czym (2): A przeto drogá ich [řrzeszników] będzie iáko řliřkoř gdy nie widzieć: Abowiem będą popáđzáni/ y powalá sie na niey: Bo przynioř ná nie złe rzeřzy/ rok náwiedzenia ich/ mowi Pan. *Leop Ier* 23/12; *BibRadz* *3v.

W przeciwstawieniach: »powalić się ... powstać« (2): A to było záwřdy ich złořciwe mnimánye/ Ey yeřlic sie powáli iřcyec nye powřtánye *LubPs* L3; *Leop Am* 8/14.

Szereg: »nie potknąć się ani powalić się« (1): iżbychmy się iákoby oczu niemáiąc ná onych zawodách wielkich [...] nie potknęli áni sie zá káđzym nářzym pokroczeniem ná nich powalili *BibRadz* *3v.

a. *Upaść tracąc życie (3)* : Nośi nieprzyaciela/ y opasał się weń: Y tuczy go krwią swoią całą noc/ cały dzień. A kiedy już nie stanie w Elephanćie uchy: Powali się nieborak wyżęty y fuchy. *KlonWor* 75.

Szereg: »powalić się, (i) umrzeć« (2): bolyełcz go vderzila powalył fzye vmarl. *LibLeg* 11/163; *SkarŻyw* 408.

b. *O obiektach materialnych (2)* : á pátrż długolić trwać może [*pomnik na grobie*]/ bo się to wżytko s cżáfem powáli/ álbo ogień rofypie. *RejZwierc* 161; [*Báłwani Pogáńscy próżność są/ ábowiem drwá z láfá porábáne/ okřzą řznycárskú vcioláne/ fárbámi/ złotem/ y řrebrem ochędożone/ gwodźmi [!] ná ściánę przybithe/ áby się nie powáliły GilPos* 156].

W porównaniu (1): Y dziwno mi wam řprořni ludzie iż się stáraćie tego zániřfczyć/ kthorego łobie vpodobáł bog/ á łámiłćie tey możnołći iák ściáná řprochniáła/ álbo łláby płot który ieřfcze się dowieczora może powálić. *RejPs* 90.

[*Zwrot*: »powalić się z dawnołci«: Inřnych kolumin na rozmaitych miejscach bez liczby jest wystawionych, drugie się już powáliły z dawnołci. *StryjPoczqt* 464.]

Synonimy: paść, przewroćić się, upaść, wywroćić się, zepsować się, zniszczyć się.

Formacje współrdzenne cf WALIĆ.

Cf **POWALENIE**, POWALENIE SIĘ